

Samenplaatsing van broers en zussen bij uithuisplaatsing: een gunst of kinderrecht?

**Een (inter)nationale juridische analyse van het
recht op samenplaatsing van broers en zussen
bij uithuisplaatsing**

Mariëlle Bahlmann

Samenplaatsing van broers en zussen bij uithuisplaatsing: een gunst of kinderrecht?

**Een (inter)nationale juridische analyse van het recht op samenplaatsing
van broers en zussen bij uithuisplaatsing**

Mariëlle Bahlmann
Defence for Children

Alle rechten voorbehouden. Behoudens de door de Auteurswet 1912 gestelde uitzonderingen, mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd (waaronder begrepen het opslaan in een geautomatiseerd gegevensbestand) of openbaar gemaakt, op welke wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever. Hoewel aan de totstandkoming van deze uitgave de uiterste zorg is besteed, aanvaarden de auteur(s), redacteur(en) en uitgever geen aansprakelijkheid voor eventuele fouten of onvolkomenheden.

© Defence for Children | Oktober 2020

INHOUDSOPGAVE

1. Inleiding	6
2. Nationaal juridisch kader	9
2.1 Inleiding	9
2.2 Ondertoezichtstelling.....	9
2.3 Uithuisplaatsing.....	10
2.4 Gezagsbeëindigende maatregel	10
2.5 Recht op omgang	11
2.6 Richtlijnen voor jeugdhulp en jeugdbescherming	11
2.6.1 Richtlijn uithuisplaatsing	11
2.6.2 Richtlijn pleegzorg	12
2.7 Tussenconclusie	12
3. Internationaal juridisch kader	15
3.1 Inleiding	15
3.2 Het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens	15
3.2.1 Het recht op familie- gezinsleven.....	15
3.2.2 Het EHRM over samenplaatsing van broers en zussen bij uithuisplaatsing.....	16
3.3 Het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind	17
3.3.1 Een kind groeit op bij zijn ouders, tenzij... ..	17
3.3.2 Samenplaatsing van broers en zussen bij uithuisplaatsing	17
3.3.2.1 Het belang van het kind als eerste overweging.....	17
3.3.2.2 Het recht op bescherming van het gezinsleven	18
3.3.3 Realiseren van de rechten uit het IVRK.....	19
3.3.4 Het recht op omgang.....	19
3.4 De VN-Richtlijnen voor Alternatieve Zorg voor Kinderen	20
3.5 De European Quality for Children Standards	20
3.6 Tussenconclusie	20
4. Conclusie en aanbevelingen	23
5. Geraadpleegde bronnen	25
Colofon	

1. INLEIDING

Wanneer een kind gedwongen uit huis wordt geplaatst, is dat een ingrijpende gebeurtenis. Het betekent dat het kind van zijn ouders wordt gescheiden, ergens anders gaat wonen en (tijdelijk) minder of geen contact heeft met zijn ouders. Voor een deel van deze kinderen betekent de uithuisplaatsing ook een scheiding van broers en zussen omdat zij wel thuis blijven wonen of omdat de broers en zussen in een ander(e) pleeggezin, gezinshuis of jeugdhulpinstelling worden geplaatst.

Vooralsnog zijn er geen harde cijfers bekend over het aantal broers en zussen dat samen geplaatst is na een uithuisplaatsing.¹ Uit een onderzoek van het Nederlands Jeugdinstituut blijkt dat broers en zussen 'naar schatting' in 50% van de gevallen niet samen geplaatst worden als zij gezamenlijk uit huis worden geplaatst. Soms heeft dit te maken met onderzoek waaruit blijkt dat het niet in het belang van (één van) de kinderen is om samen geplaatst te worden met broers en zussen. Ook komt het volgens dit onderzoek voor dat broers en zussen niet samen geplaatst worden vanwege praktische belemmeringen, zoals een gebrek aan pleeggezinnen en gezinshuizen waar zij samen terecht kunnen.²

Dat praktische belemmeringen samenplaatsing van broers en zussen bij uithuisplaatsing in de weg staan, is ook een signaal dat de Kinderrechtenhelpdesk van Defence for Children al langere tijd ontvangt.³ Defence for Children herkent het probleem van het tekort aan pleeggezinnen en gezinshuizen waar broers en zussen samen terecht kunnen.⁴ Daarnaast signaleert Defence for Children ook andere redenen waardoor broers en zussen van elkaar worden gescheiden. Zo komt het voor dat het pleeggezin niet kan voldoen aan het vereiste dat ieder kind een eigen slaapkamer heeft. Ook komt het voor dat een kind al in een pleeggezin woont, waarbij de broers en zussen op een later moment uit huis worden geplaatst, maar vervolgens in een ander pleeggezin terecht komen, zonder dat is onderzocht of het mogelijk en in het belang van de broers en zussen was geweest om samen geplaatst te worden. Tot slot valt op dat broers en zussen die niet samen zijn geplaatst, elkaar niet zo vaak zien als zij zelf graag willen waardoor zij, naar eigen zeggen, het gevoel krijgen van elkaar te vervreemden.

In een recent artikel van mr. drs. Buddenbaum staat dat het opgroeien met broers en zussen een positieve invloed kan hebben op de persoonlijke ontwikkeling van het kind. Ook wordt beschreven dat de relatie tussen broers en zussen belangrijker wordt als hun gezinsomgeving instabiel raakt. Als andere familierelaties onder druk staan, kunnen broers en zussen elkaar troost, koestering en opvang bieden. Dit kan niet als zij van elkaar worden gescheiden. Een onvrijwillige scheiding van broers en zussen kan het kind zelfs negatief beïnvloeden doordat het kind gevoelens van eenzaamheid, verlies en verwarring kan ervaren. Buddenbaum stelt in haar artikel dat het gescheiden uit huis plaatsen van broers en zussen schadelijk kan zijn en dat volwassenen – ouders, verzorgers, instanties – hier niet lichtvaardig over moeten denken. Buddenbaum pleit ervoor dat de relatie tussen broers en zussen altijd wordt meegewogen als er beslissingen over het leven van een kind worden genomen, bijvoorbeeld in het geval dat zij uit huis worden geplaatst.⁵

1 In opvolging van een unaniem aangenomen motie van de SP heeft het ministerie van Justitie en Veiligheid het WODC verzocht nader onderzoek te doen naar de aard en omvang van gescheiden plaatsingen van broers en zussen en of een wettelijke verankering van het beginsel om broers en zussen samen te plaatsen wenselijk is. Dit onderzoek is nog niet afgerond. Zie: <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2019/11/07/kamerbrief-over-voortgang-zorg-voor-de-jeugd>.

2 Nederlands Jeugdinstituut 2015, p. 15-16; In 2019 heeft ook het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) in opdracht van het ministerie van Justitie & Veiligheid onderzoek gedaan naar de vraag in hoeverre broers en zussen bij een uithuisplaatsing van elkaar worden gescheiden. Het CBS is echter tot de conclusie gekomen dat deze vraag niet te beantwoorden is op basis van de beschikbare gegevens, zie: CBS 2019, p. 1-3.

3 De Kinderrechtenhelpdesk van Defence for Children geeft juridisch advies aan kinderen, (pleeg)ouders en professionals in zaken waarin kinderrechten in het geding zijn. Zie voor meer informatie: <https://defenceforchildren.nl/wat-doen-we/kinderrechtenhelpdesk/>.

4 Het tekort aan pleeggezinnen leidt er in de praktijk toe dat broers en zussen van elkaar worden gescheiden, zo volgt ook uit de 'Factsheet Pleegzorg 2019' van Pleegzorg Nederland, zie: <https://pleegzorg.nl/wp-content/uploads/2020/07/Factsheet-pleegzorg-2019-def.pdf> (laatst geraadpleegd 20 augustus 2020).

5 Buddenbaum 2020, p. 239-240.

Defence for Children en SOS Kinderdorpen maken zich zorgen om broers en zussen die vanwege praktische belemmeringen niet samen geplaatst worden, zeker nu uit onderzoek blijkt dat dit schadelijk voor hen kan zijn. Defence for Children en SOS Kinderdorpen vinden het belangrijk dat broers en zussen samen geplaatst worden bij uithuisplaatsing als dat dit in hun belang is. Zij bundelden daarom hun krachten om verbetering te brengen in de praktijk rondom het gescheiden uit huis plaatsen van broers en zussen. Binnen deze samenwerking heeft Defence for Children onderzocht of er aanleiding bestaat de Nederlandse wet aan te passen, gelet op hetgeen in internationale wet- en regelgeving is bepaald over samenplaatsing van broers en zussen bij uithuisplaatsing. Voor u ligt het verslag van deze juridische analyse.⁶

De juridische analyse vangt in hoofdstuk 2 aan met een beschrijving van het nationaal juridisch kader. Er wordt uiteengezet welke kindbeschermingsmaatregelen er zijn en wat is vastgelegd over het samen plaatsen van broers en zussen bij uithuisplaatsing. Vervolgens wordt beschreven wat de nationale wet voorschrijft over de omgang tussen broers en zussen nadat zij uit huis zijn geplaatst. Hierna wordt beschreven wat in de richtlijnen voor jeugdhulp en jeugdbescherming is bepaald over samenplaatsing van broers en zussen bij uithuisplaatsing en over de omgang als zij niet samen zijn geplaatst. Na de beschrijving van wat in nationale wet- en regelgeving is vastgelegd, wordt in hoofdstuk 3 het internationaal juridisch kader uiteengezet. Beschreven wordt wat in internationale verdragen, rechtspraak en richtlijnen is vastgelegd over samenplaatsing van broers en zussen bij uithuisplaatsing alsmede wat is bepaald over de omgang tussen broers en zussen als zij niet samen zijn geplaatst. De juridische analyse sluit in hoofdstuk 4 af met een conclusie en enkele aanbevelingen.

⁶ Defence for Children dankt mr. Feiner, advocaat bij FeinerIwema Advocaten, voor zijn commentaar op een eerdere versie van dit stuk.

2. NATIONAAL JURIDISCH KADER

2.1 Inleiding

Alle kinderen staan onder gezag⁷ totdat zij de leeftijd van achttien jaar bereiken.⁸ De ouders⁹ met gezag hebben het recht en de plicht hun kind te verzorgen en op te voeden.¹⁰ Zij hebben ook de vrijheid te bepalen dat hun kind door iemand anders wordt verzorgd en opgevoed, bijvoorbeeld door familieleden of vrienden. Als ouders met gezag bepalen, of ermee instemmen, dat hun kind voor korte of langere tijd ergens anders gaat wonen en door derden wordt verzorgd en opgevoed, is er sprake van een vrijwillige uithuisplaatsing.¹¹ Bij een vrijwillige uithuisplaatsing wordt verondersteld dat de ouders, in lijn met de verantwoordelijkheden die zij als ouders hebben jegens hun kind, ervoor zorgen dat hun kinderen in hetzelfde pleeggezin worden geplaatst dan wel contact met elkaar kunnen onderhouden, tenzij dit niet in het belang van (één van) de kinderen is.¹² Naast de vrijwillige uithuisplaatsing is het ook mogelijk dat een kind zonder toestemming van de ouders met gezag en met tussenkomst van de kinderrechter onder toezicht wordt gesteld en uit huis wordt geplaatst. In dat geval is er sprake van een gedwongen uithuisplaatsing.¹³ Een kind kan dan in een pleeggezin, gezinshuis of een open of gesloten jeugdhulpinstelling worden geplaatst. In dit onderzoek wordt primair gekeken naar de gedwongen uithuisplaatsing waarbij het kind in een pleeggezin of gezinshuis wordt geplaatst.¹⁴ In het onderhavige hoofdstuk wordt beschreven wat in nationale wet- en regelgeving is vastgelegd over het samen plaatsen van broers en zussen als zij in het gedwongen kader uit huis worden geplaatst en, als zij niet samen zijn geplaatst, wat nationale wet- en regelgeving voorschrijft over de omgang tussen de broers en zussen.

2.2 Ondertoezichtstelling

De kinderrechter kan een kind onder toezicht stellen van een gecertificeerde instelling.¹⁵ Hiertoe gaat de kinderrechter over als het kind zodanig opgroeit dat hij ernstig in zijn ontwikkeling wordt bedreigd en de zorg, die in verband met het wegnemen van de bedreiging noodzakelijk is voor het kind of zijn ouders die het gezag uitoefenen, door hen niet of onvoldoende wordt geaccepteerd. Daarbij is het wel de verwachting dat ouders het gezag weer volledig kunnen dragen binnen een voor het kind aanvaardbare termijn.¹⁶ Als de kinderrechter een kind onder toezicht stelt, is hij verplicht in zijn beschikking de concrete bedreigingen in de ontwikkeling van het kind te vermelden en de duur waarvoor de ondertoezichtstelling zal gelden.¹⁷ De ondertoezichtstelling kan voor maximaal één jaar worden uitgesproken en telkens met maximaal één jaar worden verlengd.¹⁸

⁷ Onder gezag wordt verstaan ouderlijk gezag of voogdij, zie art. 1:245 lid 2 BW.

⁸ Art. 1:245 lid 1 jo. art. 1:233 BW; tenzij het kind al eerder meerderjarig is verklaard op grond van art. 1:253ha BW.

⁹ Voor de leesbaarheid van dit onderzoek wordt de term 'ouders' gebruikt, hier kan ook 'ouder' worden gelezen.

¹⁰ Art. 1:247 BW.

¹¹ Als een kind in het kader van een vrijwillige uithuisplaatsing door derden wordt verzorgd en opgevoed, is er sprake van een vrijwillige pleegzorgplaatsing. De vrijwillige pleegzorgplaatsing kan worden onderverdeeld in informele en formele pleegzorg. Er is sprake van informele pleegzorg indien een pleegouder een pleegkind in het gezin opneemt en dit, zonder tussenkomst van derden, regelt met de ouders met gezag. Bij formele pleegzorg heeft de pleegouder een pleegcontract afgesloten met een pleegzorgaanbieder waardoor de pleegouder begeleiding en een vergoeding ontvangt.

¹² De ouders hebben de verantwoordelijkheid om hun gezag uit te oefenen op een wijze die in het belang van hun kind is, Ter Haar, in: T&C Burgerlijk Wetboek, art. 1:247 lid 2 BW.

¹³ De uithuisplaatsing gaat altijd gepaard met een ondertoezichtstelling ex art. 1:255 BW. Daarnaast kan sprake zijn van gedwongen uithuisplaatsing in het kader van voogdij na gezagsbeëindiging of in het kader van de tijdelijke voogdijmaatregel.

¹⁴ De plaatsing van een kind in een open of gesloten jeugdhulpinstelling wordt buiten beschouwing gelaten omdat een kind daar doorgaans wordt geplaatst vanwege kind-eigen problematiek. Deze problematiek kan redenen geven om broers en zussen niet samen te plaatsen. Dat laat onverlet dat, wanneer het voor alle broers en zussen noodzakelijk is om in een open of gesloten jeugdhulpinstelling geplaatst te worden, onderzocht moet worden of zij in dezelfde jeugdhulpinstelling geplaatst kunnen worden.

¹⁵ Het verzoek om een minderjarige onder toezicht te stellen, kan worden ingediend door de Raad voor de Kinderbescherming en het Openbaar Ministerie. De ouder, en degene die niet de ouder is maar het kind wel als behorende tot zijn gezin verzorgt en opvoedt, zijn ook bevoegd tot het indienen van het verzoek tot ondertoezichtstelling als de Raad voor de Kinderbescherming hiertoe niet overgaat, zie art. 1:255 lid 2 BW.

¹⁶ Art. 1:255 lid 1 BW; De aanvaardbare termijn is de periode van onzekerheid over de toekomst die een kind aankan zonder schade op te lopen in zijn ontwikkeling. Deze periode is afhankelijk van de situatie, de leeftijd van het kind en de ontwikkeling van het kind. Over het algemeen geldt dat hoe jonger het kind is, hoe sneller de aanvaardbare termijn is verstreken.

¹⁷ Art. 1:255 lid 4 BW.

¹⁸ Art. 1:258 en artikel 1:260 BW.

De ondertoezichtstelling is de minst ingrijpende kindbeschermingsmaatregel. Het gezag van de ouders wordt weliswaar beperkt, maar het kind blijft thuis wonen. Er wordt een jeugdbeschermer¹⁹ aangesteld die de ouders hulp en ondersteuning biedt en bindende aanwijzingen kan geven ten aanzien van de verzorging en opvoeding van het kind, zodat de bedreiging in de ontwikkeling van het kind wordt weggenomen binnen de duur van de ondertoezichtstelling.²⁰

2.3 Uithuisplaatsing

Als de ondertoezichtstelling niet voldoende is (gebleken) om de bedreiging in de ontwikkeling van het kind weg te nemen, dan kan het kind gedurende dag en nacht uit huis worden geplaatst.²¹ De kinderrechter geeft de machtiging uithuisplaatsing af als dat noodzakelijk is in het belang van de verzorging en opvoeding van het kind of tot onderzoek van zijn geestelijke of lichamelijke gesteldheid.²² De machtiging uithuisplaatsing is geldig voor maximaal één jaar en kan daarna steeds met maximaal dezelfde periode worden verlengd.²³ Het gezag van de ouders wordt door de machtiging uithuisplaatsing verder beperkt: de ouders mogen niet meer bepalen waar hun kind woont. De wet schrijft vervolgens voor dat het college ervoor moet zorgen dat een kind, in geval van een uithuisplaatsing, indien redelijkerwijs mogelijk, bij een pleegouder of in een gezinshuis wordt geplaatst, tenzij dit aantoonbaar niet in het belang is van het kind.²⁴ Het samen plaatsen van broers en zussen is geen onderwerp in de nationale wet. Zo bevat de wet geen bepaling waarin staat dat een kind samen geplaatst moet worden met zijn broers en zussen als zij uit huis worden geplaatst in een pleeggezin of gezinshuis, tenzij dit aantoonbaar niet in het belang is van het kind.

2.4 Gezagsbeëindigende maatregel

De gezagsbeëindigende maatregel komt in beeld wanneer een ondertoezichtstelling met uithuisplaatsing twee jaar of langer heeft geduurd.²⁵ Het verzoek tot verlenging van de ondertoezichtstelling en uithuisplaatsing van de gecertificeerde instelling gaat dan vergezeld van een advies van de Raad voor de Kinderbescherming.²⁶ De Raad voor de Kinderbescherming beoordeelt of de ondertoezichtstelling met uithuisplaatsing niet onnodig wordt verlengd en of gezagsbeëindiging niet meer aangewezen is.²⁷ De gedachte achter de gezagsbeëindigende maatregel is dat het kind belang heeft bij stabiliteit en continuïteit in de verzorging en opvoeding. Een eindeloze verlenging van de ondertoezichtstelling in combinatie met een uithuisplaatsing en de onzekerheid voor het kind over zijn of haar toekomstige opvoedingssituatie hoort daar volgens de wetgever niet bij.

De rechter gaat over tot beëindiging van het gezag van de ouders indien het kind ernstig in zijn ontwikkeling wordt bedreigd en de ouders niet in staat zijn de verantwoordelijkheid voor de verzorging en opvoeding van het kind te dragen binnen een voor het kind aanvaardbaar te achten termijn²⁸ óf als de ouders het gezag misbruiken.²⁹ Indien het gezag van beide ouders is beëindigd,

19 Werkzaam bij een gecertificeerde instelling als bedoeld in art. 3.4 Jeugdwet.

20 Art. 1:262 lid 1 BW; Bruning 2019, in: GS Personen- en familierecht, commentaar op art. 1:255 BW.

21 Art. 1:265a BW; Overigens is het ook mogelijk dat een kind op grond van artikel 1:257 lid 1 BW uit huis wordt geplaatst met een voorlopige ondertoezichtstelling en een machtiging uithuisplaatsing. De kinderrechter kan deze voorlopige maatregel opleggen wanneer een ernstig vermoeden bestaat dat aan de grond voor het uitspreken van een ondertoezichtstelling als bedoeld in artikel 1:255 lid 1 BW is voldaan en de maatregel noodzakelijk is om een acute en ernstige bedreiging voor het kind weg te nemen. De voorlopige ondertoezichtstelling is geldig voor ten hoogste drie maanden, zo volgt uit artikel 1:257 lid 2 BW.

22 Art. 1:265b lid 1 BW.

23 Art. 1:265c lid 1 jo. lid 2 BW.

24 Art. 2.3 lid 6 Jeugdwet.

25 Het is evenwel mogelijk dat het gezag van de ouders direct wordt beëindigd, dus zonder dat daar een ondertoezichtstelling aan vooraf gaat. Dit is volgens de wetgever mogelijk in situaties waarin het reeds bij de aanvang van het kindbeschermingstraject duidelijk is dat de ouder niet in staat zal zijn de opvoedingsverantwoordelijkheid binnen een voor de minderjarige aanvaardbare termijn op zich te nemen. Het gaat hierbij bijvoorbeeld om situaties waarin de ouders al jarenlang verslaafd zijn aan harddrugs en er weinig of geen aanwijzingen tot verbetering zijn, zie: *Kamerstukken II 2008/2009, 32 015, nr. 3, p. 35.*

26 Art. 1:265j lid 3 BW.

27 Bruning & Liefwaard & Vlaardingerbroek 2016, p. 483.

28 De aanvaardbare termijn is de periode van onzekerheid over de toekomst die een kind aankan zonder schade op te lopen in zijn of haar ontwikkeling. Deze periode is afhankelijk van de situatie, de leeftijd van het kind en de ontwikkeling van het kind. Over het algemeen geldt dat hoe jonger het kind is, hoe sneller de aanvaardbare termijn is verstreken. De wetgever benadrukt dat het bepalen van de aanvaardbare termijn voor een kind vraagt om maatwerk en precieze termijnen daarom niet te geven zijn. Het is uiteindelijk aan de rechter om te beoordelen of de aanvaardbare termijn is verstreken, zie *Kamerstukken II 2008/2009, 32 015, nr. 3, p. 10-11 en p. 23.*

29 Art. 1:266 lid 1 BW.

zal de rechter een ander met het gezag (vanaf dan: voogdij) belasten. Eenieder die tot voogdij bevoegd is, kan de rechtbank schriftelijk vragen hem tot voogd te benoemen.³⁰

Na een gezagsbeëindiging zal in de praktijk vrijwel altijd de gecertificeerde instelling belast worden met de voogdij over het kind.³¹ De voogd van het kind is niet belast met de dagelijkse verzorging en opvoeding van het kind, maar heeft, als wettelijk vertegenwoordiger, wel de verantwoordelijkheid in de gaten te houden hoe het met het kind gaat. Daaronder valt ons inziens ook het toezien op de mogelijkheid van het samen plaatsen en samen houden van broers en zussen en, als dat niet in het belang van (één van) de kinderen is, het zorgdragen voor het behouden van onderling contact tussen de broers en zussen, tenzij ook dit niet in het belang van (één van) de kinderen is.

2.5 Recht op omgang

Als een kind na de uithuisplaatsing niet samen geplaatst is met zijn broers en zussen en ook geen omgang met hen heeft, kan het kind (of zijn wettelijk vertegenwoordiger) de kinderrechter vragen om een omgangsregeling.³² Het kind heeft volgens de wet recht op omgang met zijn ouders én met degene met wie het kind een nauwe persoonlijke betrekking heeft.³³ Het bestaan hiervan moet wel worden aangetoond. Enkel biologisch verwantschap is niet voldoende. Er moeten bijkomende omstandigheden zijn waaruit de nauwe persoonlijke betrekking blijkt.³⁴ Voor broers en zussen kan dit bijvoorbeeld bestaan uit het feit dat zij in het verleden hebben samengewoond³⁵ of dat zij een hechte band voelen.³⁶ Wanneer de rechter aanneemt dat er sprake is van een nauwe persoonlijke betrekking, kan hij een omgangsregeling tussen broers en zussen vaststellen.³⁷ De rechter onttrekt het recht op omgang alleen als er sprake is van één van de volgende gevallen: de omgang leidt tot ernstig nadeel voor de geestelijke of lichamelijke ontwikkeling van het kind; degene die een nauwe persoonlijke betrekking heeft met het kind wordt kennelijk niet geschikt of niet in staat geacht tot omgang met het kind; het kind dat twaalf jaar of ouder is, heeft ernstige bezwaren tegen de omgang of de omgang is anderszins in strijd met zwaarwegende belangen van het kind.³⁸

2.6 Richtlijnen voor jeugdhulp en jeugdbescherming

Volgens de Jeugdwet dient een hulpverlener, werkzaam bij jeugdhulpaanbieder of gecertificeerde instelling, de zorg van een goede hulpverlener in acht te nemen en te handelen naar de voor hem geldende professionele standaard.³⁹ De professionele standaard voor deze hulpverleners bestaat uit de beroepscode⁴⁰ en de richtlijnen voor jeugdhulp en jeugdbescherming.⁴¹ Voor hulpverleners die betrokken zijn bij de uitvoering van de uithuisplaatsing van een kind, zijn de richtlijn uithuisplaatsing en de richtlijn pleegzorg met name relevant. In de volgende paragrafen wordt beschreven wat in deze richtlijnen is vastgelegd over samenplaatsing van broers en zussen bij uithuisplaatsing en wat in de richtlijnen is vastgelegd over de omgang tussen het kind en zijn broers en zussen als zij niet samen zijn geplaatst.

2.6.1 Richtlijn uithuisplaatsing

De richtlijn uithuisplaatsing bevat de aanbeveling om broers en zussen, die gezamenlijk uit huis worden geplaatst, bij voorkeur samen te plaatsen, tenzij er redenen zijn waardoor dit niet kan. Daarbij worden als voorbeelden genoemd: er is geen pleeggezin beschikbaar dat meerdere jeugdigen

30 Art. 1:275 lid 2 BW jo. art. 1:334 lid 2 BW.

31 Bruning & Liefwaard & Vlaardingerbroek 2016, p. 487.

32 Een kind dat omgang wil met zijn broers of zussen, kan de rechter zelf vragen een omgangsregeling vast te stellen door gebruik te maken van de informele rechtsingang waarbij het kind een brief schrijft aan de kinderrechter ex artikel 1:377g BW, door het aanvragen van een bijzondere curator die opkomt voor de belangen van het kind ex artikel 1:250 BW of door gebruik te maken van de geschillenregeling waarin is bepaald dat een kind van twaalf jaar of ouder een conflict met zijn gezinsvoogd over de omgang kan voorleggen aan de rechter ex artikel 1:262b BW.

33 Art. 1:377a lid 1 BW.

34 Koens, in: T&C Burgerlijk Wetboek, art. 1:377a BW.

35 Rb. Breda 30 mei 1991, ECLI:NL:RBBRE:1991:AD1428; Hof 's-Hertogenbosch 26 januari 2006, ECLI:NL:GHSHE:2006:AV4210.

36 Hof Leeuwarden 29 november 2012, ECLI:NL:GHLEE:2012:BY7402.

37 Art. 1:377a lid 2 BW.

38 Art. 1:377a lid 3 BW.

39 Art. 4.1.1 lid 1 jo. lid 3 Jeugdwet.

40 Zie: <https://skjeugd.nl/tuchtrecht/professionele-standaard/> (laatst geraadpleegd d.d. 1 augustus 2020).

41 Zie: <http://richtlijnenjeugdhulp.nl/> (laatst geraadpleegd op 3 juli 2020).

tegelijk kan opvangen; één of meerdere jeugdigen heeft/hebben specialistische zorg of behandeling nodig; één van de jeugdigen heeft gedragsproblemen, waardoor hij een bedreiging vormt voor het welzijn of de ontwikkeling van zijn broers of zussen; broers en zussen hebben veel conflicten of er is (een vermoeden van) seksueel misbruik tussen de jeugdigen onderling.⁴² Opvallend is dat de richtlijn uithuisplaatsing ruimte laat om broers en zussen van elkaar te scheiden als er geen pleeggezin beschikbaar is dat meerdere jeugdigen tegelijk kan opvangen. In tegenstelling tot de overige redenen, ligt hier geen kindgerichte afweging aan ten grondslag, maar een praktische belemmering.

Ten aanzien van de omgang tussen broers en zussen als zij niet samen zijn geplaatst, wordt in de richtlijn uithuisplaatsing beschreven dat een kind recht heeft op omgang met zijn broers en zussen.⁴³ Bij de aanbevelingen die worden gedaan, wordt echter slechts aanbevolen om bij de beslissing tot een uithuisplaatsing direct een omgangsregeling vast te stellen en ervoor te zorgen dat het kind *en zijn ouders* elkaar na de uithuisplaatsing snel en regelmatig zien in een veilige omgeving.⁴⁴ De omgang met broers en zussen komt niet terug in deze aanbeveling.

2.6.2 Richtlijn pleegzorg

Net als de richtlijn uithuisplaatsing bevat de richtlijn pleegzorg een bepaling over samenplaatsing van broers en zussen bij uithuisplaatsing. De richtlijn pleegzorg vermeldt 'dat er een voorkeur lijkt te zijn om broers en zussen samen te plaatsen', waarbij wel wordt benoemd dat het onderzoek naar het samen plaatsen van broers en zussen beperkt is. In de richtlijn pleegzorg staat dat samenplaatsing niet verstandig is wanneer één of meerdere jeugdigen specialistische zorg of behandeling nodig heeft; één van de jeugdigen gedragsproblemen heeft, waardoor hij een bedreiging vormt voor het welzijn of de ontwikkeling van zijn broer(s) of zus(sen); broers en zussen veel conflicten hebben of er sprake is van (een vermoeden van) seksueel misbruik tussen de jeugdigen onderling. In de richtlijn pleegzorg wordt tevens verwezen naar onderzoek waaruit blijkt dat samenplaatsing van broers en zussen de kans op een breakdown kan verkleinen.⁴⁵ Aan de redenen die in de richtlijn pleegzorg worden genoemd om af te wijken van het uitgangspunt om broers en zussen samen te plaatsen, ligt, in tegenstelling tot de redenen die in de richtlijn uithuisplaatsing worden genoemd, wel een kindgerichte afweging ten grondslag.

Ten aanzien van de omgang tussen broers en zussen als zij niet samen zijn geplaatst, wordt in de richtlijn pleegzorg verwezen naar onderzoek waarin de aanbeveling wordt gedaan aan jeugdhulpprofessionals actief naar mogelijkheden te zoeken voor het kind om contact te kunnen onderhouden met broers en zussen en andere familieleden.⁴⁶ In de aanbevelingen in deze richtlijn wordt echter niet ingegaan op het tot stand brengen van omgang tussen broers en zussen als zij niet samen zijn geplaatst.

2.7 Tussenconclusie

De kinderrechter kan een kind dat ernstig in zijn ontwikkeling wordt bedreigd onder toezicht stellen en uit huis plaatsen. Wanneer de uithuisplaatsing lang duurt, kan de kinderrechter in bepaalde situaties het gezag van de ouders beëindigen. De wet schrijft voor dat een kind bij voorkeur in een pleeggezin of gezinshuis wordt geplaatst. De wet bevat géén bepaling waarin staat dat broers en zussen samen geplaatst moeten worden na uithuisplaatsing, tenzij dit niet in het belang van (één van) de kinderen is. Aldus bevat de wet wel een voorkeursbepaling over *waar*, maar niet over *met wie* het kind uit huis wordt geplaatst.

In de richtlijn uithuisplaatsing en de richtlijn pleegzorg, die onderdeel uitmaken van de professionele standaard waar hulpverleners, werkzaam bij jeugdhulpaanbieders en gecertificeerde instellingen, aan moeten voldoen, wordt wel ingegaan op het samen plaatsen van broers en zussen bij uithuisplaatsing. Deze richtlijnen zijn echter niet dwingend van aard. Daarnaast valt op dat de

42 Richtlijn Uithuisplaatsing voor jeugdhulp en jeugdbescherming 2017, p. 7.

43 Richtlijn Uithuisplaatsing voor jeugdhulp en jeugdbescherming 2017, p. 21

44 Richtlijn Uithuisplaatsing voor jeugdhulp en jeugdbescherming 2017, p. 69.

45 Richtlijn Pleegzorg voor jeugdhulp en jeugdbescherming 2019, p. 42.

46 Richtlijn Pleegzorg voor jeugdhulp en jeugdbescherming 2019, p. 68.

richtlijnen onderling niet eenduidig zijn over de redenen op grond waarvan broers en zussen van elkaar gescheiden mogen worden. Aan de redenen die in de richtlijn pleegzorg worden genoemd, ligt een kindgerichte afweging ten grondslag. Dit geldt niet voor alle redenen die in de richtlijn uithuisplaatsing worden genoemd. Hierin staat namelijk dat het mogelijk is af te wijken van het uitgangspunt om broers en zussen samen te plaatsen als er geen pleeggezin is dat hen samen kan opvangen. Dit is niet gebaseerd op een kindgerichte afweging, maar een belemmering in de praktijk.

Ten aanzien van de omgang tussen broers en zussen, als zij niet in hetzelfde pleeggezin of gezinshuis zijn geplaatst, geldt dat zij op grond van de wet het recht op omgang behouden. In de praktijk zal de omgang vormgegeven worden door de betrokken jeugdhulpprofessionals, waarbij zij ook gebruik maken van de voor hen geldende professionele standaard. In de richtlijn uithuisplaatsing en de richtlijn pleegzorg staat dat een kind recht heeft op omgang met zijn broers en zussen als zij niet in hetzelfde pleeggezin of gezinshuis zijn geplaatst, maar wordt niet nader uitgewerkt hoe de jeugdhulpprofessional hier in de praktijk invulling aan dient te geven, bijvoorbeeld door het zo snel mogelijk vaststellen van een omgangsregeling tussen het kind en zijn broers en zussen na de uithuisplaatsing, hetgeen in de richtlijn uithuisplaatsing wel wordt aanbevolen voor de omgang tussen het kind en zijn ouders. Wanneer een jeugdhulpprofessional in de praktijk geen invulling geeft aan het recht van het kind op omgang met zijn broers en zussen, bestaat het risico dat zij elkaar niet of niet regelmatig zien en van elkaar vervreemden of dat zij (of hun ouders, mits hun gezag niet is beëindigd) de rechter moeten vragen om een omgangsregeling tussen de broers en zussen vast te stellen.

3. INTERNATIONAAL JURIDISCH KADER

3.1 Inleiding

Wanneer een kind uit huis wordt geplaatst, betekent dit een scheiding van zijn ouders en mogelijk ook van zijn broers en zussen als zij niet in hetzelfde pleeggezin of gezinshuis worden geplaatst. De uithuisplaatsing is een inbreuk op het familie- en gezinsleven van een kind. Op basis van internationale verdragen, richtlijnen en rechtspraak heeft een kind recht op bescherming tegen een inbreuk op zijn familie- en gezinsleven. Deze bescherming ziet niet alleen op het familie- en gezinsleven dat een kind heeft met zijn ouders, maar ook op het familie- en gezinsleven met broers en zussen. In dit hoofdstuk wordt beschreven wat er in het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens en het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind is vastgelegd over de bescherming tegen een inbreuk op het familie- en gezinsleven dat een kind heeft met zijn broers en zussen, onder welke voorwaarden zo'n inbreuk is toegestaan en welke kinderrechten nog meer in acht genomen moeten worden. Ook wordt in dit hoofdstuk beschreven welke nadere eisen er door de VN-Richtlijnen voor Alternatieve Zorg voor Kinderen en de European Quality for Children Standards worden gesteld aan een inbreuk op het familie- en gezinsleven dat een kind heeft met zijn broers en zussen. Tot slot wordt beschreven wat in deze internationale documenten is vastgelegd over de omgang tussen een kind en zijn broers en zussen als zij niet samen zijn geplaatst na uithuisplaatsing.

3.2 Het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens

In 1954 heeft Nederland het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens (EVRM) geratificeerd.⁴⁷ Daarmee nam Nederland de verplichting op zich om eenieder, en dus ook een kind, die zich op Nederlands grondgebied bevindt, te verzekeren van de rechten en vrijheden die zijn vastgelegd in het EVRM.⁴⁸ Ook heeft Nederland de verplichting ervoor te zorgen dat de nationale wet- en regelgeving in overeenstemming is met de verdragsbepalingen uit het EVRM. Doordat Nederland een gematigd monistisch stelsel heeft, werken deze verdragsbepalingen rechtstreeks door in nationale wet- en regelgeving.⁴⁹ Dit geeft de Nederlandse burger de mogelijkheid de rechten uit het EVRM rechtstreeks in te roepen voor de nationale rechter. Wanneer de rechter oordeelt dat er strijd is tussen een nationale wettelijke bepaling en een internationale verdragsbepaling uit het EVRM, dan prevaleert de verdragsbepaling uit het EVRM en wordt de nationale wettelijke bepaling buiten toepassing gelaten.⁵⁰ Nederlandse burgers hebben eveneens de mogelijkheid om, indien zij alle nationale rechtsmiddelen hebben uitgeput, naar het Europees Hof voor de Rechten van de Mens (EHRM) te stappen als zij van mening zijn dat hun rechten uit het EVRM zijn geschonden. De uitspraken van het EHRM zijn bindend.⁵¹

3.2.1 Het recht op familie- gezinsleven

Een kind heeft op grond van artikel 8 EVRM recht op bescherming van zijn familie- en gezinsleven.⁵² Volgens het EHRM valt het familie- en gezinsleven dat een kind met zijn broers en zussen heeft ook onder de reikwijdte van artikel 8 EVRM.⁵³ Het recht op bescherming van het familie- en gezinsleven is echter niet absoluut. Een inbreuk op het familie- en gezinsleven kan gerechtvaardigd zijn als deze inbreuk bij wet is voorzien, een legitiem doel nastreeft (zoals de bescherming van het belang van het

⁴⁷ *Trb.* 1954, 151.

⁴⁸ Art. 1 EVRM; Dat kinderen onder de reikwijdte van het EVRM vallen, is eveneens bevestigd door het EHRM in onder meer de volgende zaken: EHRM 25 april 1978, 5856/72 (*Tyrer/Verenigd Koninkrijk*); EHRM 28 november 1988, 10929/84 (*Nielsen/Denemarken*); EHRM 12 juli 2012, 60437/08 (*Eriksson/Zweden*).

⁴⁹ Art. 93 Grondwet.

⁵⁰ Art. 94 Grondwet.

⁵¹ Art. 19 EVRM.

⁵² Vgl. ook art. 7 van het Handvest van de Grondrechten van de Europese Unie (hierna: het Handvest) dat als volgt luidt: 'eenieder heeft recht op eerbiediging van zijn privéleven, zijn familie- en gezinsleven, zijn woning en zijn communicatie'. Het Handvest is een bindend juridisch document voor Nederland. Interessant is ook dat in het Handvest een clause bevat die ervoor moet zorgen dat bepalingen die in het Handvest en het EVRM met elkaar overeenkomen, op dezelfde manier worden uitgelegd door het Hof van Justitie en het EHRM.

⁵³ EHRM 6 april 2010, 4694/03 (*Mustafa en Armağan Akin tegen Turkije*).

kind) en de inbreuk noodzakelijk is in een democratische samenleving⁵⁴. Dit houdt in dat de inbreuk moet voldoen aan de eisen van proportionaliteit en subsidiariteit. Het proportionaliteitsvereiste houdt in dit verband in dat inbreuk op het gezinsleven van een kind en zijn broers en zussen in redelijke verhouding staat tot het beoogde doel. Het subsidiariteitsvereiste houdt in dit verband in dat het doel niet kan worden bereikt met een minder ingrijpende maatregel dan de scheiding van een kind van zijn broers en zussen.

3.2.2 Het EHRM over samenplaatsing van broers en zussen bij uithuisplaatsing

Het EHRM heeft in meerdere zaken beoordeeld of er sprake is van een schending van artikel 8 EVRM als broers en zussen niet samen worden geplaatst na uithuisplaatsing. In 2015 schreef mr. Feiner een artikel in het Nederlands Juristenblad waarin hij aan de hand van drie EHRM uitspraken beschreef hoe het EHRM het belang van samenplaatsing van broers en zussen (en het behoud van omgang tussen hen) meeweegt.⁵⁵

De eerste zaak die Feiner bespreekt, betreft de zaak *Saviny tegen Oekraïne*.⁵⁶ In deze zaak waren drie kinderen niet alleen van hun ouders gescheiden, maar ook waren ze alle drie in een apart pleeggezin geplaatst. Het EHRM stelde in deze zaak dat de staat de positieve verplichting heeft serieuze en aanhoudende inspanningen te leveren om kinderen die uit huis zijn geplaatst terug te plaatsen bij hun ouders. Tot deze terugplaatsing naar omstandigheden mogelijk is, moet de staat er volgens het EHRM voor zorgen dat kinderen regelmatig contact hebben met hun ouders en waar mogelijk samen worden geplaatst met broers en zussen. Daar was in deze zaak geen sprake van en daarom oordeelde het EHRM een schending van artikel 8 EVRM.⁵⁷

De tweede zaak die Feiner bespreekt, betreft de zaak *Kutzner tegen Duitsland*.⁵⁸ Hierin ging het om twee kinderen die door de kinderrechtster in verschillende pleeggezinnen waren geplaatst. De kinderen zijn op geen enkel moment gehoord door de kinderrechtster en de eerste zes maanden mochten zij nauwelijks contact hebben met hun ouders. Het EHRM is kritisch over deze gang van zaken en stelt dat de gescheiden plaatsing en het ontbreken van contact niet alleen tot verdere oudervervreemding leidt, maar ook tot verdere vervreemding van de kinderen onderling. Het EHRM concludeert dat er gronden aanwezig waren om de kinderen uit huis te plaatsen. De wijze waarop uitvoering is gegeven aan de uithuisplaatsing is volgens het EHRM echter niet proportioneel en levert daarom een schending op van artikel 8 EVRM.⁵⁹

Tot eenzelfde oordeel kwam het EHRM ook in de zaak *Olsson tegen Zweden*.⁶⁰ In deze zaak waren de drie kinderen in verschillende pleeggezinnen geplaatst die qua afstand ver bij elkaar en de ouders vandaan waren. Volgens de Zweedse overheid was het noodzakelijk hen van elkaar te scheiden omdat zij kind-eigen problematiek hadden en één van de kinderen gespecialiseerde zorg nodig had. Het EHRM volgt deze redenering niet en stelt dat, aangezien het om een uithuisplaatsing gaat en niet om een adoptie, de Zweedse overheid de verplichting heeft maatregelen te nemen die gezinshereniging en onderling contact realiseren.⁶¹ Nu dat niet is gebeurd en de kinderen gescheiden van elkaar, en op een grote afstand van elkaar zijn geplaatst, acht het EHRM de wijze waarop er uitvoering is gegeven aan de uithuisplaatsing disproportioneel en daarom in strijd met het door artikel 8 EVRM beschermde recht op familie- en gezinsleven.⁶²

54 Bijvoorbeeld ter bescherming van de nationale veiligheid, de openbare veiligheid of het economisch welzijn van het land, het voorkomen van wanordelijkheden en strafbare feiten, de bescherming van de gezondheid of de goede zeden of voor de bescherming van de rechten en vrijheden van anderen, zie art. 8 lid 2 EVRM.

55 Feiner 2015, p. 2172-3019.

56 EHRM 18 december 2008, 39948/06 (*Saviny tegen Oekraïne*).

57 Feiner 2015, p. 3015; EHRM 18 december 2008, 39948/06 (*Saviny tegen Oekraïne*), par. 52.

58 EHRM 10 juli 2002, 46544/99 (*Kutzner tegen Duitsland*); Feiner 2015, p.

59 Feiner 2015, p. 3015-3016; EHRM 10 juli 2002, 46544/99 (*Kutzner tegen Duitsland*), par. 76-82.

60 EHRM 24 maart 1988, 10465/83 (*Olsson tegen Zweden*).

61 EHRM 24 maart 1988, 10465/83 (*Olsson tegen Zweden*), par. 81.

62 Feiner, p. 3016-3017; EHRM 24 maart 1988, 10465/83 (*Olsson tegen Zweden*), par. 83-84.

Bovenstaande zaken laten zien dat broers en zussen op grond van artikel 8 EVRM het recht hebben op bescherming van het familie- en gezinsleven dat zij met elkaar hebben. Uit de jurisprudentie van het EHRM volgt bovendien dat de rechter bij elke afweging om een machtiging uithuisplaatsing te verlenen, zich ervan dient te vergewissen dat op een zorgvuldige wijze is afgewogen of broers en zussen samen geplaatst kunnen worden, waarbij slechts kindgerichte afwegingen kunnen rechtvaardigen dat broers en zussen van elkaar worden gescheiden. Als broers en zussen niet samen zijn geplaatst, behouden zij volgens het EHRM het recht op omgang met elkaar.

3.3 Het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind

Het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind (hierna: IVRK) is in 1989 aangenomen door de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties.⁶³ Nederland heeft het IVRK in 1995 geratificeerd.⁶⁴ Sindsdien biedt het IVRK een juridisch bindend kader voor Nederland, hetgeen betekent dat Nederland zich moet houden aan de kinderrechten die hierin zijn vastgelegd.

3.3.1 Een kind groeit op bij zijn ouders, tenzij...

Het IVRK heeft als uitgangspunt dat een kind bij zijn ouders opgroeit. Zo staat in artikel 7 IVRK dat een kind het recht heeft om, voor zover mogelijk, zijn ouders te kennen en door hen te worden verzorgd. De ouders zijn op grond van de artikelen 5 en 18 IVRK als eerste verantwoordelijk voor de verzorging en ontwikkeling van hun kind. De overheid dient hen hierbij te ondersteunen als zij dat nodig hebben. Het is evenwel mogelijk dat een kind van zijn ouders wordt gescheiden als dat in het belang van het kind noodzakelijk is, bijvoorbeeld omdat er sprake is van verwaarlozing of misbruik, zo volgt uit de artikelen 9 en 19 IVRK. Wanneer een kind tijdelijk of permanent niet in zijn eigen gezin kan opgroeien, schrijft artikel 20 IVRK voor dat het kind recht heeft op bijzondere bescherming van de overheid. De overheid moet zorgdragen voor alternatieve opvang, bij voorkeur in een gezinsomgeving. Wanneer een kind uit huis is geplaatst, heeft het kind volgens artikel 25 IVRK recht op een periodieke evaluatie om te bezien of het in het belang van het kind is om teruggeplaatst te worden bij zijn ouders.

3.3.2 Samenplaatsing van broers en zussen bij uithuisplaatsing

Wanneer een kind uit huis wordt geplaatst, betekent dit mogelijk ook een scheiding van zijn broers en zussen. Het IVRK voorziet (impliciet) in rechtsbescherming aan een kind dat van zijn broers en zussen wordt gescheiden. In de volgende paragrafen wordt uiteengezet welke kinderrechten in acht genomen moeten worden alvorens de beslissing genomen kan worden een kind van zijn broers en zussen te scheiden.

3.3.2.1 Het belang van het kind als eerste overweging

In artikel 3 lid 1 IVRK staat dat het belang van het kind een eerste overweging moet zijn als er beslissingen worden genomen die het kind aangaan. Dit geldt dus ook voor de beslissing om een kind al dan niet samen te plaatsen met zijn broers en zussen na een uithuisplaatsing.⁶⁵ Het Kinderrechtencomité benadrukt in General Comment nr. 14 dat slechts in uitzonderlijke situaties mag worden aangenomen dat een ander belang dan het belang van het kind meer gewicht in de schaal legt. Dat moet dan uitdrukkelijk worden gemotiveerd.⁶⁶

Om een beslissing te kunnen nemen die in het belang is van het kind, is het ook belangrijk te weten wat de mening van het kind is.⁶⁷ Het kind dat in staat is zijn mening te vormen, heeft op grond van artikel 12 lid 1 IVRK het recht deze mening vrijelijk te uiten in alle aangelegenheden die hem betreffen. Een kind moet volgens artikel 12 lid 2 IVRK met name in de gelegenheid gesteld worden zijn mening te geven in iedere gerechtelijke of bestuurlijke procedure die het kind aangaat, hetzij rechtstreeks, hetzij door middel van een vertegenwoordiger.

⁶³ A/RES/44/25.

⁶⁴ *Trb.* 1990, 170.

⁶⁵ De verplichting om het belang van het kind een eerste overweging te laten zijn, is gericht aan openbare en particuliere instellingen voor maatschappelijk welzijn, rechterlijke instanties, bestuurlijke autoriteiten en wetgevende lichamen.

⁶⁶ Detrick 1991, p. 91.

⁶⁷ UN Document CRC/C/GC/14, par. 89.

Wanneer een kind zijn mening heeft gegeven, moet hieraan passend belang worden gehecht, rekening houdend met de leeftijd en ontwikkeling van het kind.⁶⁸

Voorgaande betekent dat de betrokkenen bij de uithuisplaatsing van een kind, zoals de Raad voor de Kinderbescherming, de kinderrechter, de gecertificeerde instelling en de pleegzorgaanbieder, op grond van artikel 3 IVRK verplicht zijn na te gaan of het in het belang van het kind is om samen geplaatst te worden met zijn broers en zussen. Zij moeten daarbij, voor zover mogelijk, de mening van het kind betrekken. Als de betrokkenen menen dat het niet in het belang is van het kind om samen geplaatst te worden met broers en zussen, dan moeten zij motiveren waarom dit het geval is.

3.3.2.2 Het recht op bescherming van het gezinsleven

Een kind dat uit huis wordt geplaatst en daarbij mogelijk van zijn broers en zussen wordt gescheiden, ontleent ook rechtsbescherming aan artikel 16 lid 1 IVRK. In dit artikel staat dat ieder kind recht heeft op bescherming tegen een willekeurige of onrechtmatige inmenging in zijn gezinsleven. Het begrip ‘gezinsleven’ dient ruim opgevat te worden. Het ziet niet alleen op het gezinsleven tussen een kind en zijn ouders, maar ook op het gezinsleven dat het kind heeft met zijn broers en zussen.⁶⁹ Een kind heeft volgens artikel 16 lid 2 IVRK recht op bescherming door de wet tegen een inbreuk op zijn gezinsleven.

Artikel 16 lid 1 IVRK laat dus ruimte een kind van zijn ouders en broers en zussen te scheiden, zolang deze inbreuk niet onrechtmatig of willekeurig is. Uit artikel 16 IVRK volgt echter niet in welke gevallen er sprake is van een onrechtmatige of willekeurige inbreuk op het gezinsleven van een kind. Omdat artikel 16 IVRK is gebaseerd op artikel 17 van het Internationaal Verdrag inzake Burgerrechten en Politieke Rechten (IVBPR)⁷⁰ kan aansluiting worden gezocht bij wat het Mensenrechtencomité heeft gezegd over wat moet worden verstaan onder de begrippen ‘onrechtmatig’ en ‘willekeurig’. Volgens het Mensenrechtencomité is sprake van een onrechtmatige inbreuk op het gezinsleven als deze plaatsvindt zonder dat daarvoor een wettelijke basis is. De wet op basis waarvan de inbreuk in het gezinsleven wordt gemaakt, moet daarnaast in lijn zijn met de bepalingen, doelen en algemene doelstellingen van het IVBPR.⁷¹ Van een willekeurige inbreuk in het gezinsleven kan volgens het Mensenrechtencomité ook sprake zijn als de inbreuk wel een wettelijke basis heeft. Om een willekeurige inbreuk tegen te gaan is het volgens het Mensenrechtencomité nodig dat de inbreuk redelijk is in de omstandigheden van het specifieke geval.⁷² In de zaak *Toonen tegen Australië* heeft het Mensenrechtencomité aangegeven dat het begrip ‘redelijk’ inhoudt dat voldaan moet zijn aan de eisen van proportionaliteit en subsidiariteit.⁷³

Wanneer de invulling die het Mensenrechtencomité heeft gegeven aan de begrippen ‘onrechtmatig’ en ‘willekeurig’ analoog wordt toegepast op artikel 16 IVRK, kan geconcludeerd worden dat er slechts een inbreuk gemaakt mag worden op het gezinsleven van een kind en zijn broers en zussen als er (i) voor deze inbreuk een wettelijke basis bestaat, (ii) deze wettelijke basis in lijn is met de bepalingen, doelen en algemene doelstellingen van het IVRK en (iii) voldaan is aan de eisen van proportionaliteit en subsidiariteit.

68 Dit sluit aan bij artikel 5 lid 1 IVRK waarin staat opgenomen dat volwassenen bij het begeleiden van kinderen in de uitoefening van hun rechten, rekening moeten houden met de zich ontwikkelende vermogens van het kind.

69 Tobin 2019, p. 579-580.

70 Artikel 17 IVBPR luidt als volgt: ‘1. Niemand mag worden onderworpen aan willekeurige of onwettige inmenging in zijn privé leven, zijn gezinsleven, zijn huis en zijn briefwisseling, noch aan onwettige aantasting van zijn eer en goede naam. 2. Een ieder heeft recht op bescherming door de wet tegen zodanige inmenging of aantasting.’

71 De Engelse vertaling luidt als volgt: ‘The term “unlawful” means that no interference can take place except in cases envisaged by the law. Interference authorized by States can only take place on the basis of law, which itself must comply with the provisions, aims and objectives of the Covenant.’

72 *In the Committee’s view the expression “arbitrary interference” can also extend to interference provided for under the law. The introduction of the concept of arbitrariness is intended to guarantee that even interference provided for by law should be in accordance with the provisions, aims and objectives of the Covenant and should be, in any event, reasonable in the particular circumstances.*

73 Tobin, p. 555-556.

3.3.3 Realiseren van de rechten uit het IVRK

In artikel 4 IVRK staat dat alle verdragspartijen, waaronder dus ook Nederland, de verplichting hebben alle passende wettelijke, bestuurlijke en andere maatregelen te nemen om de rechten uit het IVRK te verwezenlijken. Ten aanzien van de economische, sociale en culturele rechten, dienen de verdragsstaten deze maatregelen te nemen ‘in de ruimste mate waarin de financiën dit toelaten’.

Uit dit artikel kan allereerst afgeleid worden dat Nederland de verplichting heeft om wetgeving tot stand te brengen die in lijn is met de rechten uit het IVRK. Zoals uit het voorgaande blijkt, volgt uit het IVRK dat, ten aanzien van een kind dat uit huis wordt geplaatst, onderzocht moet worden of het in het belang van het kind is om samen geplaatst te worden met zijn broers en zussen (artikel 3 IVRK). Hierbij moet rekening gehouden worden met de mening van het kind (artikel 12 IVRK) en het recht van het kind op wettelijke bescherming tegen een onrechtmatige of willekeurige inmenging in het gezinsleven dat het kind heeft met zijn broers en zussen (artikel 16 IVRK). Voorgaande betekent dat Nederland de plicht heeft wetgeving tot stand te brengen die in lijn is met bovengenoemde rechten.

Artikel 4 IVRK schrijft daarnaast voor dat de overheid ‘andere maatregelen’ moet nemen die ervoor zorgen dat de rechten uit het IVRK worden verwezenlijkt. De Nederlandse praktijk laat zien dat praktische belemmeringen, zoals een gebrek aan voldoende pleeggezinnen en gezinshuizen waar broers en zussen samen terecht kunnen, in de weg staan aan samenplaatsing van broers en zussen na uithuisplaatsing. Dit staat op gespannen voet met het recht op bescherming van het gezinsleven zoals vervat in artikel 16 IVRK. Op grond van artikel 4 IVRK heeft de Nederlandse overheid de verantwoordelijkheid om ‘in de ruimste zin maatregelen te nemen’ die ervoor zorgen dat de rechten van de kinderen uit het IVRK worden gewaarborgd. Dit betekent ook dat de Nederlandse overheid zich moet inspannen om de huidige praktische belemmeringen weg te nemen omdat die in de weg staan aan de verwezenlijking van het recht op gezinsleven.

3.3.4 Het recht op omgang

In artikel 8 lid 1 IVRK is vastgelegd dat ieder kind het recht heeft op behoud van zijn identiteit. Verdragsstaten, waaronder Nederland, moeten dit recht eerbiedigen. Hoewel artikel 8 lid 1 IVRK geen definitie geeft van het begrip identiteit, wordt aangegeven dat het in ieder geval de volgende aspecten omvat: nationaliteit, naam en familiebetrekkingen zoals wettelijk erkend. Het aspect ‘familiebetrekkingen’ ziet niet alleen op de familiebetrekkingen tussen het kind en diens ouders. Andere familieleden, zoals broers en zussen, vallen hier ook onder.⁷⁴ Artikel 8 lid 2 IVRK schrijft voor dat, wanneer een kind op onrechtmatige wijze is beroofd van enige of alle bestanddelen van zijn identiteit, de staat passende bijstand en bescherming moet bieden zodat de identiteit van het kind snel wordt hersteld. Tobin schrijft in zijn toelichting bij artikel 8 IVRK dat het recht op behoud van familiebetrekkingen ook inhoudt dat het kind contact moet kunnen onderhouden met familieleden die belangrijk voor hem zijn, bijvoorbeeld in het geval dat een kind uit huis is geplaatst.⁷⁵ Er mag niet op onrechtmatige wijze een inbreuk worden gemaakt op het recht van het kind om contact te houden met zijn familieleden. In artikel 8 IVRK staat niet wanneer er sprake is van een onrechtmatige inbreuk op dit recht. Volgens Tobin kan evenwel aansluiting worden gezocht bij de definitie van ‘onrechtmatigheid’ die het Mensenrechtencomité hieraan heeft gegeven (zie hiervoor de beschrijving bij artikel 16 IVRK).⁷⁶

Voorgaande betekent dat, wanneer een kind uit huis wordt geplaatst en niet samen wordt geplaatst met zijn broers en zussen, het kind het recht op omgang behoudt met zijn broers en zussen omdat de omgang onderdeel is van het recht op behoud van de familiebetrekkingen. Op dit recht kan slechts onder strikte voorwaarden een inbreuk op worden gemaakt.

⁷⁴ Tobin 2019, p. 297; Blaak 2012, p. 221; Hodgkin & Newell 2007, p. 114.

⁷⁵ Tobin 2019, p. 297.

⁷⁶ Tobin 2019, p. 299.

3.4 De VN-Richtlijnen voor Alternatieve Zorg voor Kinderen

In 2009 verwelkomde de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties de Richtlijnen voor Alternatieve Zorg voor Kinderen (de Richtlijnen).⁷⁷ De Richtlijnen zijn uitdrukkelijk bedoeld de uitvoering van het IVRK te versterken maar ze zijn, in tegenstelling tot de rechten uit het IVRK, niet bindend van aard.⁷⁸ Het uitgangspunt van de Richtlijnen is dat zoveel mogelijk geprobeerd moet worden een kind bij zijn ouders of verzorgers te laten wonen.⁷⁹ Alleen wanneer dit niet mogelijk is, moet er een andere, passende oplossing worden geboden, het liefst in een gezinsvervangende omgeving.⁸⁰ Wanneer een kind uit huis wordt geplaatst in alternatieve zorg, moet deze zorg volgens de Richtlijnen aan verschillende voorwaarden voldoen. Eén van deze voorwaarden is dat broers en zussen met een bestaande band niet gescheiden worden door de plaatsing in de alternatieve zorg, tenzij een duidelijk gevaar voor misbruik of een andere reden in het belang van het kind is. In ieder geval moet al het mogelijke worden gedaan om broers en zussen contact met elkaar te laten onderhouden, tenzij dit ingaat tegen hun wensen of belangen.⁸¹ In de Richtlijnen staat eveneens dat, overeenkomstig de heersende mening van deskundigen, alternatieve zorg aan jonge kinderen in een gezinssituatie moet worden geboden. Uitzonderingen op dit beginsel kunnen evenwel gerechtvaardigd zijn, bijvoorbeeld om een scheiding van broers en zussen te voorkomen.⁸² Deze uitzonderingsgrond laat zien dat veel waarde wordt gehecht aan het belang van het samen plaatsen van broers en zussen bij uithuisplaatsing.

3.5 De European Quality for Children Standards

Net als de VN-Richtlijnen voor Alternatieve Zorg voor Kinderen, zijn de (niet bindende) European Quality for Children Standards (Europese Q4C-standards) opgesteld om de uitvoering van het IVRK te versterken. De Europese Q4C-standards zijn op initiatief van drie non-gouvernementele organisaties⁸³ opgesteld door 32 landen van zowel binnen als buiten de Europese Unie. In kwaliteitsstandaard 4 staat het uitgangspunt opgenomen dat broers en zussen samen geplaatst worden bij een uithuisplaatsing. Zij worden alleen gescheiden van elkaar geplaatst als dat in het belang van één van hen is. Wanneer broers en zussen van elkaar worden gescheiden, moeten zij omgang met elkaar kunnen hebben, tenzij dit niet in hun belang is. In kwaliteitsstandaard 8 wordt nogmaals benadrukt dat het van belang is dat kinderen die uit huis geplaatst zijn contact onderhouden met hun familie. Dit contact moet aangemoedigd en onderhouden worden als dat in het belang van het kind is.

3.6 Tussenconclusie

Een kind heeft op grond van zowel het EVRM als het IVRK het recht op bescherming tegen een inbreuk op zijn familie- en gezinsleven. Deze bescherming ziet ook op het familie- en gezinsleven dat een kind heeft met zijn broers en zussen. Zowel het EVRM als het IVRK hanteren strikte voorwaarden op grond waarvan een inbreuk op dit familie- en gezinsleven gerechtvaardigd kan zijn.

Zo kan een inbreuk op het door artikel 8 EVRM beschermde familie- en gezinsleven slechts plaatsvinden als deze inbreuk bij wet is voorzien, een legitiem doel nastreeft en noodzakelijk is in een democratische samenleving, hetgeen betekent dat de inbreuk moet voldoen aan de eisen van proportionaliteit en subsidiariteit. Uit meerdere uitspraken volgt dat het EHRM groot belang hecht aan de samenplaatsing van broers en zussen. Als broers en zussen niet samen geplaatst worden bij uithuisplaatsing, zonder dat daarvoor een reden is in het belang van het kind, levert dit een schending op van het recht op bescherming van het familie- en gezinsleven.

Ook het IVRK biedt rechtsbescherming aan broers en zussen die uit huis geplaatst worden en daarbij mogelijk van elkaar worden gescheiden. Op grond van het IVRK moet onderzocht worden of het in het belang van het kind is om samen geplaatst te worden met zijn broers en zussen. Dit belang

⁷⁷ UN Document A/RES/64/142.

⁷⁸ UN Document A/RES/64/142, par. 1.

⁷⁹ UN Document A/RES/64/142, par. 3.

⁸⁰ UN Document A/RES/64/142, par. 5.

⁸¹ UN Document A/RES/64/142, par. 17.

⁸² UN Document A/RES/64/142, par. 22.

⁸³ Te weten: SOS Kinderdorpen Internationaal, FICE International en IFCO.

van het kind dient een eerste overweging te zijn. Slechts in uitzonderlijke situaties mag worden aangenomen dat een ander belang zwaarder weegt en dit moet dan uitdrukkelijk worden gemotiveerd. Voorts geldt dat ieder kind het recht heeft zijn mening te geven over de vraag of het samen geplaatst wil worden met zijn broers en zussen. Aan deze mening dient passend belang te worden gehecht. Tevens geldt dat de broers en zussen recht hebben op bescherming tegen een willekeurige of onrechtmatige inbreuk op het gezinsleven dat zij met elkaar hebben. Zij hebben bovendien recht op wettelijke bescherming tegen een inbreuk op hun gezinsleven. Tot slot geeft het IVRK de opdracht aan de verdragsstaten, waaronder ook Nederland, om *wettelijke* en andere maatregelen te nemen om ervoor te zorgen dat de rechten uit het IVRK worden verwezenlijkt. Ten aanzien van broers en zussen die gescheiden uit huis worden geplaatst, betekent dit dat Nederland moet zorgdragen voor wetgeving die hen beschermt tegen een onrechtmatige of willekeurige inbreuk op hun gezinsleven. De ‘andere maatregelen’ die Nederland moet nemen om de rechten uit het IVRK te verwezenlijken, kunnen ook betrekking hebben op het wegnemen van de praktische belemmeringen die op dit moment samenplaatsing van broers en zussen in de weg staan.

Uit de Richtlijnen voor Alternatieve Zorg aan Kinderen en de Europese Q4C-standaarden, beiden opgesteld om de uitvoering van het IVRK te versterken, volgt duidelijk dat een kind niet van zijn broers en zussen gescheiden mag worden door plaatsing in de alternatieve zorg, tenzij er sprake is van gevaar voor misbruik of een andere reden in het belang van het kind.

Tot slot heeft ieder kind op grond van zowel het EVRM, het IVRK alsmede de Richtlijnen en de Q4C-standaards het recht op omgang met zijn broers en zussen als zij niet samen geplaatst zijn omdat dit onderdeel is van het recht op familie- en gezinsleven en het recht op behoud van de identiteit van het kind. Ook op deze rechten mag slechts onder strikte voorwaarden een inbreuk worden gemaakt en alleen als dit in het belang van het kind is.

4. CONCLUSIE EN AANBEVELINGEN

De nationale wet bevat geen bepaling waarin staat dat broers en zussen het recht hebben op samenplaatsing bij uithuisplaatsing. De richtlijnen voor jeugdhulp en jeugdbescherming bevatten weliswaar de aanbeveling om broers en zussen bij voorkeur in hetzelfde pleeggezin of gezinshuis te plaatsen, maar deze richtlijnen zijn niet dwingend van aard. Dat de nationale wet geen bepaling bevat over samenplaatsing van broers en zussen bij uithuisplaatsing én dat dit in de praktijk dus ook niet altijd gebeurt in gevallen waarin dit wel in het belang van de broers en zussen was geweest, is niet in lijn met internationale regelgeving en rechtspraak. De vraag of er aanleiding bestaat om de nationale wet aan te passen, gelet op hetgeen is bepaald in internationale regelgeving en rechtspraak, dient dan ook bevestigend beantwoord te worden. De onderbouwing hiervan wordt hieronder samengevat in de drie meest centrale onderwerpen.

1. Het belang van het kind als eerste overweging

Het IVRK schrijft voor dat het belang van het kind een eerste overweging moet zijn als er beslissingen worden genomen die het kind aangaan. Dit geldt dus ook als beslist moet worden of broers en zussen in hetzelfde pleeggezin of gezinshuis worden geplaatst. Om een beslissing te kunnen nemen die in het belang is van het kind, geldt dat aan het kind zelf gevraagd moet worden of het samen geplaatst wil worden met zijn broers en zussen. Aan deze mening moet passend belang worden gehecht.

2. Recht op 'wettelijke' bescherming tegen een inbreuk op het familie- en gezinsleven

Een kind heeft op grond van zowel het EVRM als het IVRK het recht op bescherming van zijn familie- en gezinsleven. Deze bescherming ziet niet alleen op het gezinsleven tussen het kind en zijn ouders, maar ook op het gezinsleven dat een kind heeft met zijn broers en zussen. Er mag slechts onder zeer strikte voorwaarden een inbreuk worden gemaakt op het familie- en gezinsleven van een kind. Het EVRM vereist dat er voor een dergelijke inbreuk een wettelijke basis bestaat, de inbreuk een legitiem doel nastreeft en deze noodzakelijk is in een democratische samenleving, hetgeen betekent dat de inbreuk voldoet aan de eisen van proportionaliteit en subsidiariteit. Ook het IVRK schrijft voor dat een inbreuk op het gezinsleven een wettelijke basis behoeft, de inbreuk in lijn moet zijn met de overige rechten uit het IVRK (waaronder de artikelen 3, 4 en 12 IVRK) en dat de inbreuk moet voldoen aan de eisen van proportionaliteit en subsidiariteit. Opvallend is dat zowel het EVRM als het IVRK vereisen dat er een wettelijke basis is voor het maken van een inbreuk op het familie- en gezinsleven dat een kind heeft met zijn broers en zussen. Deze wettelijke basis ontbreekt in de Nederlandse wet.

3. De overheid is verantwoordelijk voor het realiseren van kinderrechten

Het IVRK schrijft voor dat verdragspartijen, waaronder Nederland, verplicht is alle passende wettelijke, bestuurlijke en 'andere maatregelen' te nemen om de rechten uit het IVRK te verwezenlijken. Dit betekent allereerst dat Nederland verplicht is wetgeving tot stand te brengen in lijn met de rechten uit het IVRK, waaronder wetgeving die het familie- en gezinsleven van broers en zussen beschermt. Ook betekent dit dat Nederland 'andere maatregelen' moet nemen om ervoor te zorgen dat de rechten uit het IVRK worden verwezenlijkt. Op dit moment staan praktische belemmeringen, zoals het tekort aan pleeggezinnen en gezinshuizen, de verwezenlijking van kinderrechten in de weg. Broers en zussen worden namelijk van elkaar gescheiden bij uithuisplaatsing, ook als samenplaatsing wel in hun belang is. De Nederlandse overheid heeft de verplichting om 'in de ruimste zin maatregelen' te nemen om deze praktische belemmeringen weg te nemen zodat de rechten uit het IVRK daadwerkelijk worden verwezenlijkt.

Aanbevelingen

Om recht te doen aan hetgeen in internationale regelgeving en rechtspraak is bepaald, verdient het aanbeveling om in de nationale wet het uitgangspunt 'samenplaatsing, tenzij' te verankeren. Het maken van een inbreuk op het familie- en gezinsleven van een kind moet altijd voldoen aan de eisen die het EVRM en het IVRK hieraan stellen. Een grond om af te kunnen wijken van het uitgangspunt 'samenplaatsing, tenzij' is dat samenplaatsing niet in het belang van (één van) de kinderen is. Dit moet dan met onderzoek worden gestaafd.

Met alleen een wettelijke bepaling is het probleem echter niet opgelost. Ook in de praktijk is het belangrijk het uitgangspunt 'samenplaatsing, tenzij' goed te borgen. Zo moet worden ingezet op het aanpakken en verminderen van de belemmeringen in de praktijk die samenplaatsing van broers en zussen in de weg staan, waaronder het gebrek aan voldoende pleeggezinnen en gezinshuizen waar broers en zussen samen terecht kunnen. Op grond van internationale regelgeving ligt ook daar een belangrijke taak voor de overheid.

Wanneer broers en zussen niet samen worden geplaatst, dient in de praktijk ingezet te worden op regelmatige omgang tussen broers en zussen zodat zij niet van elkaar vervreemden, tenzij de omgang niet in het belang van (één van) de kinderen is. Het recht op omgang is zowel in internationale als nationale wetgeving geregeld. De overheid en jeugdhulpprofessionals hebben een belangrijke taak dit in de praktijk goed te borgen. We bevelen aan om, sterker dan nu het geval is, in te zetten op regelmatige omgang tussen broers en zussen als zij niet samen zijn geplaatst na een uithuisplaatsing.

5. GERAADPLEEGDE BRONNEN

LITERATUUR

Blaak 2012

Blaak, M., e.a. (red.), *Handboek Internationaal Jeugdrecht*, Leiden: Defence for Children 2012.

Bruning 2019

Bruning, M.R., *Groene Serie Personen- en familierecht*, art. 1:255 BW, Deventer: Wolters Kluwer 2019.

Bruning & Liefwaard & Vlaardingerbroek 2016

Bruning, M.R., Liefwaard, T., Vlaardingerbroek, P., *Jeugdrecht en jeugdhulp*, Amsterdam: Reed Business Information 2016.

Buddenbaum 2020

Buddenbaum, M., 'Internationale kinderrechten van broers en zussen', in: Bruning e.a. (red.), *De invloed van 30 jaar Kinderrechtenverdrag in Nederland. Perspectieven voor de rechtspraak*, Deventer: Wolters Kluwer 2020, p. 237-248.

Centraal Bureau voor de Statistiek 2019

CBS 2019, *Uithuisplaatsingen van broertjes en zusjes*, Den Haag: Centraal Bureau voor de Statistiek 2019 (niet openbaar).

Detrick 1991

Detrick, S.L., *A Commentary on the United Nations Convention on the Rights of the Child*, Den Haag: Martinus Nijhoff Publishers 1991.

Feiner 2015

Feiner, R.H.P., 'Wie toetst de rechten van broers en zussen op samenplaatsing bij uithuisplaatsing?', NJB 2015/2172.

Hodgkin & Newell 2007

Hodgkin, R., Newell, P., *Implementation Handbook for the Convention on the Rights of the Child*, Geneva: UNICEF 2007.

Koens 2020

M.J.C. Koens, *Tekst en Commentaar Burgerlijk Wetboek*, art. 1:377a BW, Deventer: Wolters Kluwer 2020.

Nederlands Jeugdinstuut 2015

Nederlandse Jeugdinstuut, *Samen tenzij. Broertjes en zusjes bij elkaar houden bij uithuisplaatsing. Overwegingen en aantallen*, NJI: 2015 (niet openbaar).

Ter Haar 2019

Ter Haar, J.H.M., *Tekst en Commentaar Burgerlijk Wetboek*, art. 1:247 BW, Deventer: Wolters Kluwer 2020.

Tobin 2019

Tobin, J., *The UN Convention on the Rights of the Child. A commentary*, Oxford: Oxford University Press 2019.

WET- EN REGELGEVING

Nationaal

Burgerlijk Wetboek, Boek 1

Grondwet

Jeugdwet

Richtlijn Pleegzorg voor jeugdhulp en jeugdbescherming (2019)

Richtlijn Uithuisplaatsing voor jeugdhulp en jeugdbescherming (2017)

Internationaal

European Quality for Children Standards

Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens

Internationaal Verdrag inzake Burgerrechten en Politieke Rechten

Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind

Handvest van de Grondrechten van de Europese Unie

UN Document A/RES/44/25

UN Document A/RES/64/142

UN Document CRC/C/GC/14

OFFICIËLE PUBLICATIES

Kamerstukken

Kamerstukken II 2008/09, 32015, nr. 3

Tractatenblad

Trb. 1990, 170

Trb. 1954, 151

RECHTSPRAAK

Internationaal

EHRM 12 juli 2012, 60437/08 (*Eriksson/Zweden*)

EHRM 6 april 2010, 4694/03 (*Mustafa en Armağan Akin tegen Turkije*)

EHRM 18 december 2008, 39948/06 (*Saviny tegen Oekraïne*)

EHRM 10 juli 2002, 46544/99 (*Kutzner tegen Duitsland*)

EHRM 28 november 1988, 10929/84 (*Nielsen/Denemarken*)

EHRM 24 maart 1988, 10465/83 (*Olsson tegen Zweden*)

EHRM 25 april 1978, 5856/72 (*Tyrer/Verenigd Koninkrijk*)

Nationaal

Hof Leeuwarden 29 november 2012, ECLI:NL:GHLEE:2012:BY7402

Hof 's-Hertogenbosch 26 januari 2006, ECLI:NL:GHSHE:2006:AV4210

Rb. Breda 30 mei 1991, ECLI:NL:RBBRE:1991:AD1428

Colofon

Samenplaatsing van broers en zussen bij uithuisplaatsing: een gunst of kinderrecht?

Mariëlle Bahlmann
Defence for Children

ISBN 978-90-74270-52-6

Uitgave

Defence for Children

Disclaimer

Aan de informatie en afbeeldingen, zoals die in deze publicatie worden weergegeven, kunnen geen rechten worden ontleend. Ondanks de voortdurende zorg en aandacht die zijn besteed aan de samenstelling van de publicatie en de daarin opgenomen gegevens, geeft de uitgever geen garanties op de volledigheid, juistheid of voortdurende actualiteit van de gegevens, noch van websites die op enigerlei wijze met de publicatie zijn verbonden.

Beeldmateriaal

Shutterstock (omslag)
Fotovakschool Amsterdam (Project We Are Family)

Ontwerp

Designink

Contact

Defence for Children
Hooglandse Kerkgracht 17-G
2312 HS Leiden
Telefoon: +31 (0)71 516 09 80
E-mail: info@defenceforchildren.nl
www.defenceforchildren.nl

ISBN 978-90-74270-52-6

9 789074 270526